

מבעד למסוה

(שעורים בהסתכלות)

זה עכשו הביא לי הפרונקא מבית הדאר מברק קצר וחד מירושלם, כתוב בלשונו הקדש מש' מאל לימיו כדרך הגויים ר'ל ופרחה

נשמתי ממש. שערו נא בעצמכם: ב"טלגרף"

זה שדפק לי "הרבי" בכבודו ובעצמו, מז' מינים את ר' עזמות לבוא למען השם אל "הצרה" (צרה) שתהיה ביום ההמשי בארמון הממשלה. קראתי שבע פעמים ישר והפוך ולא יכלתי להבין בשום אופן איזו צרה החדשה באה עלינו על ההר, עד שגזרתי לי אחד מתלמידי שהוא מומחה גדול בעניני "דעפעשעס" (מברקים) והסביר לי כי זוהי הצרה החדשה, שהביא עמו הרבי מלונדון, ונחה דעתי קצת, ואולם הפלוגנית שלי שנשפחה אלי

בנסיעתי, מחמת שהפעם אני נוסע כ"רבי" אמתי, התעקשה ולא הסכימה בשום אופן שאסע לי פתאום לא אל הצרה ולא אל ההצרה — כך היא אומרת — ולא אוכל לצערי הגדול לספר לתלמידי היקרים את כל הענין בהרחבה ובפרוטרוט מבעד למסוה, כדרכי, ואמנע את הטוב מבעליו בפרט לעונג שבת זו, וכפי שנודע לי מרחוק ומפי יודעי דבר וקרובים למלכות, ידבר ר' שמואל על "סוכנות ערבית" ויכריז "הצהרת כל-פור" שניה גם לבניידודנו ויבטיחו גם להם "בית לאומי" — הכל כמו אצלנו! — ואי"ה יקבלו הערבים מעשרת השבטים ממש כמו שקבלנו אנו מהם... והלא אמרתי לכם כמה פעמים, תלמידי היקרים, איזו לנו לקנא חלילה בהם. אדרבה, ינסו נא הם להיות ציונים, יתגעגעו בניידודנו לציון מרחוק כמונו וישאפו אליה מכל קצוי

ארץ. יטעמו הם טעם גלות כמונו לכל הפחות איזו מאות בשנים, יעשו הם קונני רסים בקרלסבר ואפילו בכזיל ואנו בתל-אביב ואפילו בשכם ומסכים אני שישלמו הם שלל ציוני... אלא שר' משה קוימא וכל כת דיליה יעשו כטח ב"סוכנות" שלהם מה שעשו במועצה והרבי ינהל את ה"חרר" לבדו עם הרישדוכנא שלו עפ"י השלחו-ערוך שלו מלונדון, כאשר אמרתי לכם.

כנראה, שהקדים הפעם לקרא לאספת-ההצרה, ביום 11 אוקטובר לפני השני לנובמבר — יום המוכן לפורעניות... *

זכורני, כד הוינא טליא, בן שלש שנים אז הייתו והובאתי אל החרר בו"ו אל המלמד ר' פנחס, נשמתו ערו, כל שעשועי היו או הצירה והשורק, החולם והחורק, הפתח והקמץ: פתח-למד — לא!... פתח-ים: מה? ... ואולם כשהגיע לפתח-שין — שא שתקתי, "פתח-שין: שא!" קרא הרבי שלי בזעם ובקולו הצורר, כפיו ידבר וכידיו ימלא ואני כבר אז לא אמרתי: שא!...

כלפי מאי ספרתי לכם כל זאת? — כלפי זה שר' דוד יליו כתב ב"דאר היום" כי עפ"י הערתו נקראה אספה של "ועדת השמות" של רחובות ירושלים ונתברר כי לא "בהצעתה" — לא חלילה "פאול הקדוש", כפי שהודיע ר' עזמות ימ"ש אלא רחוב "זכרון משה". ולא "יוחנן המטב"ל אלא "יוסף בן מתתיהו".

אמנם, המעשה היה כך: אלא בשנוי קצת, ומעשה שהיה כך היה: כשאר גליתי לתלמידי את הענין בשעורי, התעורה הועד-הלאומי שלנו משנתו והחליט להרעיש עולי-צו"ת על ההר, ואולם, קדם למעשה, פנו אל הענין ונתברר להם כי אמנם הוחלט להדביק את "פאולוס הקדוש" בזכרון-משה. ואת "יוחנן המטב"ל כמהנהגיהודה והכל היה מוכן ומזומן לתליה — אבל כל זה היה ב"טעות" וטעות גוי מותר... אלא שהק"ח מקדים רפואה למכה, ור' עזמות הציץ

מבעד למסוה שלו לתוך הלשכה-דחשאו ועת "גונאלר!" מחמת שאינו יודע מה זה שא!

ובכל זאת, משבח אני את נשיא הועד-הלאומי שלנו על "הערתו" לקרא לאספה את ועדת-השמות גם אחרי כל המרמז ששעיתי, ואולם טוב מאוחר מלא כלום, ביחוד לנשיא כ"כ עסק וטרוד באספותיו... *

כותב אני את "בשמי העפרון" האלח ב"פונטופן" המוזהב שלי, שקבלתי במתנה מתלמידי האמריקאי (לא מיפוי), על נכו של הנהג היושב לפני באוטומוביל, וע"כ לא יפלא בעיניכם אם יצא כתבי קצת מטושטש ושעורי קצת מקוטע...

ובשבת, כך בתוך האוטומוביל "המקפץ" על ההרים ומדלג על הגבעות, עושה טיול גדולות עד כדי שבירת הציר ליגדר שלי בנג המכונית, עמוד האש לפניו ועמוד-הענן של אבק-מאחוריו, נתעוררו בי קצת זכרונות מימים עברו, לפני המלחמה, היה תענוג ממש לנסע בארץ צנוה, היינו עושים ימים כלילות על הפרד הגדול, ורובבים על האוכף הערבי והרחב בפשוק רגלים עד שנשאר לנו זכרון לחדש ימים, ובכל זאת הגענו ב"ה בלא פזיזות, כי מה היה לנו לאהר? וכל זה ב"גול-הזול, רק אחרי ונכנס עמי בדברי שיחה עפ"י דרכי, וכששאלתי אותו לפרנסתו היה מספר בל-שונו ואומר: "אני חמור, אבי חמור יודרו חמור" (כלומר: לכל אחד מהם היה חמור).

"אני מכה, מכה — החמור: עושה שלום במרומיו" (כלומר, שהוא נסוג אחור כדרך המתפללים קדיש, להבדיל, "אבי מכה, מכה — החמור עושה: כורעים ומשתחוים" (כלומר, שהוא כורע על ברכיו הקדומות); דודי מכה, מכה — האחשתרנים בני רמכים" (זאת אומרת: שהחמור רץ כאחשתרנים אשר במגילה), ומיום, כך חשכתי בלבי, שכאו אוטומובילים לארצנו בא "קצור

ימים" לכלנו, התפללתי תפלת שחרית בצאתי באוטומוביל הפורה של פרחי מירושלם ולפני שעתי-מנחה הנעתי לצפת — "קפיצת הדרך" ממש!

כשהנעתי אל המגרש (פלוי בלע"ז) בצפת, התנפלה עלי חברה של ילדים, שקצים וסתם בטלנים, משכו אותי, ואת חפצי ופרצה מלחמה ביניהם לכבודי, עד שנשאר שרוולי השמאלי בידם ותרמיל קטן נעלם לגמרי...

מספרים כי בזמן האחרון הגיע תיר אמריקני במכוניתו לצפת, וכשהתנפלה החבריה והקיפה את האוטומוביל צוה לשופ-רו לחזור מיד, לא הועילו כל התחנונים והבאורים, הוא נבחל ועשה "ויברח" מפני "השורדים" הקטנים שהתנפלו עליו בעצם היום ובראש כל חוצות, ואף לא הסב את ראשו לאחוריו, מיראה מדבר פן יהיה חלילה לנציב מלח...

עוד לא הספקתי להסיר את האבק מעל רגלי באכסניה וחנה פשטה שמועה בעיר כי בא ר' עזמות לעיר ומיד נהרו אלי התלמידים, זקנים ונערים, תקעו לי כ"א "שלום עליכם" והקיפוני מיד בשאלות שרנות על אודות "הפוליטיקה הגבוהה", מהכית ש"כאן נדע את כל האמת — כך אומר אחד מהם בקריצת-עין לחבריו — מתחת למסוה"....

ומה יהיה אתנו סוף סוף, — שואל ה"אינטליגנט" שבהם, ברצינות גמורה, כמין ביסמרק בשעתו.

— נו? והרבי שלנו יאריך ימים אצלנו? — שאל השני כלויד-רג' בעצמו. בקצרה, ברגע אחד נודע לי כי משמנת אלפים יהודים לפני המלחמה נשארו — אלפים וחמש מאות, ומהם כשלושת אלפים מקבלים (לא מקובלים!); בקלוב של הצעירים ישנם עוד ארבעה חברים וחצי, שהכינו להם "ויזות", לאמריקה. גם המעון ליתומות עוזב ועובר לשפיה.

* *

ומכיון שאנו מדברים במעון היתומות בצפת, נזכרתי פתאום בר' מוניש מוכר-ירקות ובחבר היהודי של העיריה בצפת. מאניש זה הוא יהודי קבצן העומד בשוק ומוכר פרות ושארי-ירקות לאתב"ו וגם למעון. ואולם חבר הבלדיה הוא יהודי בעל-כרס שאינה מתמלאת לעולם כהכית בלי קרקעית ויש לו חולשה גדולה לא עליכם לפרות — חנם... (באקשיש בלע"ז). ר' מוניש זה עמד ושקל במאזנים משמשים אדומים ויפים, והנה עבר חברה-בלדיה, נגש אליו והתחיל ממשמש את המשמשים בידיו וירא כי טוב ויעבר על "לא תחמור" וצוה למוניש לתת לו את הפרות. ואולם החנוני הסביר לו כי משמשים אלה נכחדו למעון היתומות, שהוא מספיק להם פרות וירקות. היהודי בעל הכרס נתמלא חמה ואמר לו בלשונו הערבית: "אנא בדאבראק!" (אני אלמדך דרך-ארץ!). לא עברו רגעים מועטים וחבר הבלדיה הופיע עם מפקח ערבי והכי ריח את מוניש להכניס את סחורתו אל תוך ההנות שאין לו, כדי שלא יחסם חלילה את הרחוב לעוברי ורך...

והעם האכילה — אומר הצרפתי — בא התאבון", לא דק למשמשים אלא גם לרגים לכבוד שבת... עברתי על פני ההנות וראיתי אהב"י עומדים צפופים לפני השכבה וצועקים בקול: "ר' יוסילי! ר' סוכחי!" למוכרי הרגים, והנה הופיע פתאום חבר-הבלדיה, הרים את מטהו ורפק בכח על הדלת, הכניס את כרסו לתוך החנות ואת ידיו לתוך הרגים, ברכ לו מן המוכרח: "סאוואלטיס" וביחוד "אבו קישר", נתו בסלו בלא משקל והלך לו... וכשנסה החנוני לרמוז על המטבע, אמר: "אנא בדאבראק!" והמוכר נשתתק כרג...

* *

כנראה, שהבלדיה בצפת מבקשת להתחרות בבלדיה של ירושלים עיר הבירה, בבירת הגליל יש לא רק אבק לשוה-הרע אלא אבק כמש המעור את העינים ומטמטט את הנוף, אלא שמנקי-הרחובות שבה בקיאים,

ולכסות את גרעון המשכרת השמנה של ההנהלה הראשית ביופו, וכדי להביא גאולה לעולם הנני למסר את ההצעה הזו בשם אוטרה, דהיינו בשם רבים מתלמידי אשר בין סוחרי צפת שבקשו ממני למען השם להציע זאת ביפה שעה אחת קדם, דהיינו: להעביר חלק חשוב ממשכרת ההנהלה שלהם בצפת, היות ולרגלי יחסם המצוין לסוחרים העבירו לאט לאט את רב עבודתם לבנק הפרטי של המצלצלים... ואין כל פלא בזה, הואיל והם עסוקים כל היום בענינים צבוריים. כגון: שתית תה, דברי רכילות, על צפת לפני כל אורח חדש הבא להשתקע, וכיהוד בעניני הבלדיה, פרות ורגים... *

ומכיון שמדברים בהצעות, נזכרתי בעוד הצעה אחת שקבלתי מעיוזיותים, כלומר מאיזיותים, וי"א "עין מתים".... עברתי כרחוב וראיתי פתאום לפני אחד מאכרי עיוזיותים ושני כיסי בנדיו בולטים לפניו כעטיני הפרה, "אצילה" ברגניה א'. עוד לא הספקתי לדבר עמו והנה הוציא מכיסו "שמות" וחבילות של משפטים ופסקי דין של שלשים שנה עם האכרים ועם בעלי הנחלאות בח"ל, ובהיות שאין בית-דין ובית-משפט בא"י שלא הגישו שם משפטיהם אפילו נגד הרב ה"מזרחי" בירושלם, ואינם רוצים עוד להודקק למשפטי האכרים בעיוזיותים, ע"כ הגישו הצעה לפני הועד הלאומי ליסד במושבה זו משפט שלום מיוחד בשבילם.

המזכיר מר טשרנוביץ יסור בשבוע זה מחיפה לעיוזיותים ועורכי דין מחוסרי-עבודה כתבקשים לבא... *

כנראה, היטב בחוקי ההיגיינה ויודעים הם כי האבק המתרום מוזק לבריאות, ע"כ נפלו על המצאה (הנשמרת עדיין בסוד לפני חבריהם בירושלם ואפילו בטבריה!) והם מניחים את האשפה ואת גללי-הבהמות על יקומים ברחובות ואינם נוגעים בהם כדי לכסות על האבק.

ולא זאת אלא שהבלדיה יודעת לשפך על הבריאות גם בתוך הבתים ובעיני ראיתי פקודה ממשרד הבריאות, לסייר את החד ניוות דוקא בראשון לאוקטובר, כלומר בדיוק בשבת-תורה... כנראה, שהממשלה שלנו בצפת בקיאה היטב בחגי היהודים וע"כ פקדה על שוטריה היהודים לעבד דוקא בראש-השנה וקראה למשפט את השוטר מראש-פנה בשעת תפלת "וגנתה תקף" ביום כפורים...

לאחר שבקרתי את אהדים מסודרת הממשלה והאיתי קצת את הנכיון השורר בהם, עלה בדעתי להציע לפני הבלדיה בצפת להטיל קנסות ועונשין לא על בעלי-הבתים והסוחרים שלה, (לרבות היהודים, כמובן) אלא גם על פקידי הממשלה, כגון משרד הכספים, האשפה וקליפות הפרות, והיו כנגדיליו בלי כל ספק את הכנסותיה נמאטי נים את הנרעון של השנה הזו... *

לסוף מעשה קטן לא מצפת אלא דוקא מחיפה, לאחר שהוחלט בכנסיה בקרלסבר להרחיב את הסוכנות היהודית ולהכניס לתוכה גם ב"ב היק"א, החליטו עסקני הקה"ק בחיפה לתלות קופסא של הקרן הקימת במשרדי היק"א בחיפה, ואולם הפקיד הגבוה התנגד בכל תקף ופחד להכי נים במוסדו את הקופסא.

כנראה שהאדמיניסטרטור הפרויו הזו הוא של היק"א ולא של פיק"א....

עזמות